

IMAGINEA SACRĂ A LUMII ȘI METAFORA UNICITĂȚII

Cartea Madeei Axinciuc* nu se citește ușor, dar cucerește. O carte care se vrea a fi deodată un text și un metatext, prin explicațiile asupra metodei și a discursului. O lucrare care lustruiește conceptele, le eliberează apoi în plămada unui text din care se așteaptă ca ele să renască într-o nouă valoare sau, cel puțin, să ofere un sens nou ideii de Ierarhie dintr-o perspectivă polarizată între Ființa supremă care cheamă la iubire și persoana, „practicantul” care nu poate intra în relație cu ea decât în virtutea libertății. *Despre ierarhiile divine...* recapitulează principalele concepte și viziuni definitorii pentru conceptul *religie*, avertizând metodic, în întreaga ei structură, asupra pericolului ca „studiile religioase în discipline și în specializări care devin incomunicabile” să conducă în final la „dispariția religiei ca domeniu de sine stătător.”

Titlul ar putea pregăti un cititor interesat pentru un parcurs în fascinanta lume a ierarhiei divine, în spiritul celor configurate deja în literatura de specialitate de la Dionisie Areopagitul, Ioan Damaschinul și până la tratate actuale despre îngeri și posibila lor ierarhie la Andrei Pleșu. Adaosul vine ca o reorientare a cititorului spre o altă problematică: nu ierarhiile în sine cu relațiile și numirile lor vor fi analizate cu adevărat aici, ci felul în care înțelegerea lor ne ajută să reconsiderăm legătura cu *Unul*.

Structura lucrării cuprinde cinci capitole în care sunt analizate punctual instrumente de lucru indispensabile pentru studiul religiilor, dar care s-au contaminat prin nenumăratele reinterprețări cu sensuri supraevaluate sau supralicitate ce nu au făcut decât să obnubileze sensul autentic și irenic al acestora.

În prima parte, „Despre sacru”, pornind de la analiza conceptului din perspectiva studiilor a doi renumiți cercetători în domeniu – Rudolf Otto și Mircea Eliade – , se ilustrează o posibilitate de a reinterpretă acest concept în relația lui cu profanul. Acest capitol va servi drept suport pentru întregul parcurs științific: de fapt, ierarhia e posibilă numai părții, iar Unul nu este decât ținta, fără a putea să fie circumscris ierarhiei. De asemenea re-considerarea, redefinirea conceptului de *idolatrie* apare aici cu totul necesară, mai ales în perspectiva unui discurs irenic pe care cartea îl promovează. Nu tot ceea ce se află în afara monoteismului (concept pe care autoarea îl va dezvolta mai târziu) cade sub incidența idolatriei.

Partea a doua, „Despre ierarhie”, reconfigurează, într-un mod foarte interesant, conceptul de *ierarhie* din perspectiva binomului *Unul–multiplu*, evidențiind faptul că aceasta trebuie înțeleasă ca o rețea a *părților* (parte a multiplului), din care *Unul* nu face parte. Parcurgerea ierarhiei nu este similară unei mobilități „pur mecanice”, ci o „modalitate a ființei”. Bogate exemplificări din literatură și teologie sunt prezentate în sprijinul teoriei (p.106-107).

Monoteismul ca problemă majoră prin care pot fi înțelese ierarhiile divine este dezvoltat pe larg în capitolul al treilea al lucrării, „Despre monoteism”. Aflat în relație directă cu ideea de idolatrie, conceptul de monoteism este și el ajustat. Acesta nu trebuie să reprezinte un construct ideologic sau politic, așa cum s-a conturat de-a lungul istoriei în lumea iudeo-creștină, ci o reflectare în sensul cel mai autentic al relației cu *Unul*, așa cum este ea descrisă în Deuteronom: „unicitatea lui YHWH este o chemare spre a-L iubi pe YHWH, o iubire exprimată prin ascultare și devoțiune” (p.121).

Fără îndoială că acest proces de apropiere de ceea ce reprezintă „ființa” *Unului* implică în mod necesar o interrelație personală a practicantului cu ceea ce nu poate lua forme sau chipuri, ce nu poate fi supus vreunei manifestări sensibile a existenței. Este nucleul celui de-al patrulea capitol al lucrării: „Lumi împietrite: chip, persoană, memorie”, în care se analizează măsura în care se poate realiza cunoașterea Unului fără să se apeleze la intermediari. Referirile la experiența veterotestamentară prin cazul celebru al profetului Ilie (care îl cunoaște pe YHWH fără a da chip divinului), la tradiția budismului tibetan prin exemplele avatarurilor sau a budismului Zen („De-l întâlnești pe Buddha în cale, omoară-l) reiterează adevărul că „Unul nu poate avea chip și, prin urmare, orice reprezentare obiectivă poate sta cel mult ca semn pentru a anunța prezența divină” (p.147). Toate cele patru părți au în comun un mod, mai puțin obișnuit în mediul academic, care conferă un fel special de „a fi” al cărții, acela al prezenței unui popas de lectură, „Intermezzo”, sub forma unei insule de reflecție asupra conținutului, care e cu atât mai valoros, cu cât actualizează conceptul aflat sub atenția critică, din perspectivă actuală, modernă.

Partea a cincea, „Discurs și metodă”, este, din perspectivă teoretică, un metatext prin care autoarea își justifică alegerea pentru o cale sau alta de prezentare a propriei contribuții la lămurirea unor aspecte ce țin de o viziune unitară asupra religiilor care în nici un caz nu ar trebui catalogate în mod justițiar și științific în „superioare” (religiile monoteiste) și inferioare (religiile politeiste sau non-teiste).

În concluzie, cartea invită la o reflecție serioasă asupra relației omului, a societății, a Părții cu principiul Unic. Rămân veșnic întrebări care vor urmări omul modern: care e calea cea adevărată și unică? Lectura cărții va putea să ofere un răspuns... dacă nu unul sigur, poate unul orientativ.

*Madeea Axinciuc, *Despre ierarhiile divine. Fascinația Unului și lumile din noi – temeuri pentru pacea religiilor*, București, Ed. Humanitas, 2015